

# KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

## POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

**Előfizetési díj:** Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.

Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéseiben. Egyes szám ára 5 kr. o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz.

Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett 2. sz., az emelet hátsó részében.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.

**Hirdetések felvételnek:** Helyben: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haasenstein és Vogler (Neuer-Markt 11 sz.), Oppel Alajosnál (Wellzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nyitlár sora 20 kr.

# A „KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY“

1872 szeptember 1-jétől mindennap egész nagy iven jelenik meg; előfizetési díj 1872 szeptember-decemberre 4 forint oszt. ért.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizető után tisztelet-példánnyal szolgálunk.

## Lapunk új berendezése.

A n. t. olvasó közönséghez!

Czélunk buzgóan, erélyesen és nagyobb hatálylyal szolgálni a hazai közügyeket, pártunk és polgártársaink érdekeit. T. olvasóink támogatását azzal viszonzjuk, hogy félív helyett ugyanazon árért egész ívet adunk. Tehát előre áldozatot hozunk a mindig lelkesebb felkarolás reményében. Ez átalakítás folytán többé egyetlen érdekes közlemény se marad ki lapunkból; valamennyi rovatainkat meg bővítjük, s így pártunk és a n. tisztelt olvasó közönség igényeinek és szükségének illően eleget tehetünk.

A „Kolozsári Közlöny“ szellemi megerősítésére, tartalomdúsá, változatossá és érdekessé tételére számos jeles tollú munkatársat nyertünk meg országszerte; műveikkel gyakran fognak találkozni a lapok tisztelt olvasói. Oly férfiakat igyekeztünk lapunk köré gyűjteni, kik a napisajtó tapasztalatokban gazdag iskolájában tanulták megérteni, követni a: min-ent a maga idejében! E férfiak fogják, régi munkatársainkhoz csatlakozva, figyelemmel kísérni a közélet folyamát, a bel- és külpolitika, az állami és társulati közélet mozzanatait.

**Vezér- és másodcikkben** világítjuk és vitatjuk meg a napikérdéseket bátor hangon, de eszélyesen; ha kell élesen, de mindig ildomosan szólunk azok megoldásához; érvekkel fogunk harcolni s használandjuk a csipős gúnyt is, de a személyeskedés avagy ép a gyanúsítás undok fegyvereihez soha sem nyulunk.

A tapasztalat tanított meg minket, kik e lap körül sorakoztunk, arra: mit, hogyan és mikor kell elmondanunk, hogy az a köz javára váljék. Ismerjük a becsületes journalistica tizparancsát: igazság-érzet és törvénytisztelet; a jogok és kötelek kölcsönössége és méltányosság; eszély, józanság és tapintat; a haza érdekének mindenek fölé helyezése, a párt érdekeinek hű szolgálata, — végre a hű népszerűség-hajhászatnak elkerülése.

Mi a „Kolozsári Közlöny“ érdekességét annak tartalomdúsá tételében fogjuk keresni, és nem abban, a mi botrányos vagy borzasztó; efféle szellemi táplálékhoz ezután sem akarjuk t. olvasóinkat szoktatni. Adunk mulattatva ismeretterjesztő **tárczákat**, bel- és külföldi **lapszemléket**, figyelmesen szerkesztett **bel- és külföldi rovatot**, sok tapintatosan megválogatott **ujdonságot**. Figyelemmel kísérjük a hazai nyilvános tudományos, szak-, pénz- és hitelintézetek, egyetek működését; szóval: arra fogunk törekedni, hogy a „Kolozsári Közlöny“ olvasói feltalálják lapunkban mindazt, a mi bel- és külföldön megemlítésre méltó.

Nemcsak a bel- és külföldi journalisticát tartjuk szemmel, s **eredeti táviratokat** hozunk a nevezetesebb eseményekről, hanem külföldi és pesti **eredeti tudósításokról**, ez országrészben ügyes levelezőkről is gondoskodunk.

A három császár berlini találkozásáról, az ottani ünnepélyekről, tárgyalásokról **Rd. derék német** hazafi fog értesíteni, ki köztünk sajátította el a magyar nyelvet, s a mellett, hogy nemzetünk iránt kiváló rokonszenvvel viseltetik, a berlini befolyásos körökből is vannak ismerői.

**Bécsi** levelezőnk ezutánra is megígérte közreműködését; **pesti** munkatársaink kettőztetett erővel fognak a munkához, miután lapunk terét kibővítették, s a megnyitandó parlament tárgyalásai közérdekű anyagot nyújtanak e gyakorlott tollú írónak.

## Alláspontunk

### az újabb reformokat illetőleg.

A „Kolozsári Közlöny“ politikai hitvallását, irányát ismeri a n. t. olvasó közönség; hanem állami átalakulásunk új stadiumának küszöbén nem lesz fölösleges elmondanunk, **minő** állást foglalunk el a közlebről megoldandó reform-kérdéseket illetőleg.

A házszabályok és a választási törvény korszerű átvizsgálását ohajtjuk oly értelemben, hogy a szólás-szabadság csorbát ne szenvedjen, hanem a parlament sikeres működése is biztosíttassék, hogy a választások szabadságának megóvása mellett kezességet nyerjen a nemzet arra nézve, hogy az ország legfontosabb ügyei az államélet hivatott tényezőinek, s a hazafias értelmiségnek vezetése alatt és által intéztessenek a nép javára.

Rendíthetlen hívei voltunk és vagyunk az 1867-ki kiegyezésnek, de szintoly hívei leszünk a folytonos és fokozatos haladásnak, tehát a reformoknak is. Szemelőtt tartjuk **Deák** Ferencz nagy hazánkfiaának nyilatkozatait, hogy a nemzetközi és államjogi dualismus műve **tökéletesíthető**; tökéletesítendő a kül- és belviszonyok kedvezőbb alakulása, hazánk és nemzetünk erkölcsi, szellemi és anyagi erőinek gyarapodása arányában.

A kiegyezési mű erős vára Magyarország államiségának, alapja a nemzet erőteljes kifejlésének, az ország jövő hatalmának és felvirágzásának. Csakhogy a *pragmatica sanctio* értelmében és alapján. Deák Ferencz bölcsesége által kimutatott uton kell haladnunk, s az általa kijelölt eszközökkel kell tovább építenünk.

A Deák-párt soha sem utasítja vissza a **jobbát**, s így a reformok útja nyitva áll előttünk.

A magyar journalistának is kötelessége részrehajlatlanul kimondani az igazat bátran; csakhogy a midőn Magyarország jólléte, s az alkotmányos szabadság biztosítása képezik sarkcsillagait, számot kell vetnünk a mi kényes kül- és belviszonyainkkal, számot azzal is, hogy a nemzeti kormány és parlament, s az egyházak tekintélyét rombolni oktalanság, sőt oly bűn, mely sárkány fogait veti el egy ké-

sőbbi viharok, a melyet nem szabad jóbarátunk gyűjteni a fejünkre.

A közműveltségben való szakadatlan haladás, az e téren kivívott fölény képezi állami fenállásunk, felvirágzásunk kulcsát. A közműveltség terjesztésében tehát nem szabad a meglevő erőket **paralyzálni**: lekötöni; csak valamennyinek, mint önálló tényezőnek ugyanazon közcélra versenyzése hozhat üdvöt a nemzetnek. A közoktatás és népnevelés mezéjén az állami és felekezeti iskolákban birjuk mi e versenyképes tényezőket; az állam gyakorolja a főfelügyeletet, a hazafiság és törvény adja meg az irányt, de a működésnek öntudatosnak, **önállónak** kell lenni; különben a verseny megszűnnék, az életképes organismus merev gépiességgel cseréltetnék fel és haladás helyett hanyatlás lenne az eredmény. A közművelődés magasztos czéljainak megközelítésére, a nemzet ez életérdekének biztosítására szükséges, hogy a versenyző felek ne riadjanak vissza a korszerű berendezés áldozataitól, s állítsák sikra legjobb tanerőiket: így az áldásdús eredmény el nem maradhat.

A németek fennen hangoztatják, hogy népnevelésük s tanodáik czélszerű berendezése által nevelkedtek azok, kikkel győztek a csatatérekben is; ámde azt is bevallották több ízben, hogy a német nép jó erkölcsi, vallásos érzelmeinek nevezetes része volt a diadalok kivívásában. Hogy e kettő a nemzeti erő forrásai, tudjuk, a világtörténet bizonyítja, — mert tiszta erkölcs és vallásos érzelmek nélkül egyén és nép ingó nádszál, ezek nélkül az emberiség nemesb elhivatásának megfelelő állam és társadalom sem állhat fenn, — sem szilárd alapu szellemi fejlődés, sem áldáshozó anyagi gyarapodás nem képzelhető.

A lelkiismeret-szabadság és a vallási egyenjoguság garantái, factorai a szellemi haladásnak, az értelmiség gyarapodásának. Egyházaink önkormányzata nemcsak a hívek lelki javainak védvára, hanem egyszersmind a nemzeti hatalom nevezetes részét képviselő erkölcsi erők tárháza is; de olyan kincstár ez, a mely azonnal üressé válik, mihelyt erőszak vagy kényszer veszi kézbe a kulcsot. Az állampolgárok békés egymás mellett élésének föltételei is kockára lennének vetve minden olyan ál-

lasi-egyenjoguság bármely ügy alatt egyik vagy másik fél rovására egyoldaluan megszorítottak, megtámadtatnak. Ezek ellen Magyarországon törhetlen vedpaizsunk a vallási egyenjoguságot biztosító régebbi és 1848-ki törvények. E tekintetben jelszavunk: **egyenlő jog és szabadság mindenkinek**. E téren nem szabad másnak azt kívánnunk, mit magunknak nem ohajtunk; itt örökvényű azon jogelv, hogy ugy a jogot, mint a tulajdon szentségét, s egyéb javadalnakat illetőleg az igazság igazság marad, akár egyről, akár többekről van szó, s attól, a mit kevesebben élveznek, megfosztani másokat csak azért, mert ők többen, mert sokan vannak — a legnagyobb jogtalanság lenne s ellenkeznék ugy a részrehajlatlan igazságszeretettel, valamint a szabadelvű törvényekkel és a kor szellemével.

A közművelődés és közoktatás terén a **szabad versenyben**, — az egyházaknál pedig a teljes önkormányzatban kell az üdvös haladás biztosítékait keresnünk.

Az erkölcsi és szellemi gyarapodást az anyagi erők kifejtésével is kell támogatnunk. Adjunk a gazdasátnak, iparnak, kereskedelemnek minél nagyobb lendületet. A vas- és kőút hálózat kiépítését, a telekkönyvi intézmény mihamarábbi teljes befejezését s az urbéri viszonyok maradványainak végleges rendezését sürgezzük. Szaporítsuk a szaktanodákat, képezdékét. Állítsunk nemzeti magyar bankot, hogy ez által istápolva pénzügyeink a fővárosokon kívülre is kiterjeszthessék működésük körét s mindenfelé érezhetők legyenek a közhitel áldásai. Ugyan e czélból a köz-igazgatás és törvénykezés észlelt hiányait orvosoljuk; a nemzeti vagyonosodás új forrásait megnyitni ne késsünk, például a Székelyföldnek a vasúthálózatba minél hamarábbi bevonását szorgalmazzuk, hogy a természet által felhalmozott kincsek s e derék nép képességei gazdag kamatokat hajtsanak e népnek magának s ez által az országnak is. Végül sürgezzük az igazságos adóreformot s ez által a közterhek czélszerű megosztását; a honvédségünkben fennálló nemzeti haderő tökéletesítését, harczképessé tételét; korszerű törvénykönyveink elkészültét.

Nálunk az erdélyi részekben a nemzeti erő egyik kútforrása a nemzetiségek békés

együttélése. Mi kiváló becsét helyezünk erre s ezért a Királyföld jövő rendezését is ugy ohajtjuk, hogy e haza kulturai haladásában érdemeket szerzett száz testvéreink megnyugtatta legyenek, — hanem azok a mi román és magyar polgártársaink is mondassák el önértettel és meglegegedéssel azt, hogy Magyarország Királyföldének szabad polgárai.

Szóval mi a józan és fokozatos haladás deákparti hívei voltunk, vagyunk és leszünk ezután is;

oly reformokat ohajtunk, melyek mellett erkölcsileg, szellemileg, anyagilag fejlődjék és erősödjék a nemzet,

s az ország gazdaszata, ipara, kereskedelme felvirágozzék;

felekezetei, nemzetiségei testvéries egyetértésben éljenek s együtt rakják és építsék fel e haza szabadságának, jólétének, hatalmának megvíthatlan várát.

Ez irányban fog haladni a „Kolozsári Közlöny“ új alakjában is a körülte csoportosult írőkkel kezett fogva — pártja erőteljes támogatása mellett; — ily értelemben szólítja fel elvrokonait a lap anyagi és szellemi pártolására.

— **A v.-hunyadi vasbányászatról.** Ugy halljuk, hogy a pénzügyministerium a vajdahunyadi gazdag ércztartalmu vasbányászatot a Franco-Hungarian banknak s ezzel szövethetett consortiumnak 57 évre haszonbérbe bocsátotta. Az állam eddig évenként bekapott száz-ezer forint jövedelméről lemondott. A vállalkozó társulat tartozik 6.400.000 értékű beruházást tenni, ha ezt megtette évenként egy millio nyerevényre számíthat, melyből első sorban a vállalkozók befektetett tőkéjük s ennek kamatai, s csak második sorban fog az állam 10 millióban megállított tőkéje törleszteni. Mennyiben előnyös vagy hátrányos ezen haszonbérbeadás az államra nézve, ezt az arra vonatkozó adatok betekintésével lehetne megítélni.

## Pár szó az erdélyi urbéri sajátságos viszonyokról.

Midőn a főméltóságú igazságügyi ministerium a már törvénné vált 1871. LIII-ik törvények javaslatait, az 1848-ik évi törvények által megszüntetett urbéri kapcsolatok fennmaradt jog- és birtok-viszonyok rendezéséről az országgyűlés elé terjeszté, az erdélyi részeknek szánt fejezetet azzal indokolá, hogy „az erdélyi sajátságos viszonyokat tekintetbe kelle venni.” A törvény az erdélyi képviselők közreműködésével meghozatott, királyi szentesítést nyert és kihirdetett; igen sajnos azonban, hogy a törvényezik X. fejezete, mely az erdélyi részek urbéri viszonyait tárgyalja, a minister által hangsúlyozott „erdélyi sajátságos viszonyokat” nem egészen az ohajtott mérvben oldotta meg. A székelyföldi urbéri viszonyokról intézkedett; letette a 82. §-ban annak is alapját, hogy a Királyföld területére nézve a közös birtokok rendezéséről az igazságügyi minister külön törvényjavaslatot terjesztszen elő; az ugynevezett „Magyarföld” területén fennállott urbéri viszonyok szabatosabban megállapíthatnak; de ezen törvényhozási intézkedések még is csak az abszolút kormányzás idejében egyoldalulag hozott s tényleg fennálló 1854 június 21-diki cs. nyiltparancsban közzé tett szabályok és rendeletek **elvíleg épségben tartása** mellett történtek; azoknak az 1871 LIII-dik törvényezikben csak bővebb magyarázata van adva; a pátensben tapasztalt hiányok kipótoltnak, alap- és vezérelv azonban a pátens maradt. Innen van, hogy az erdélyi országrészben még oly megoldatlan hűbéri és urbéri viszonyok állanak fenn, melyek az 1854-ki pátens keretébe szoros értelmezés szerint bevonhatók nem lévén, s azokról az 1871 LIII-dik törvényezik is az egyebekben szabatosabb rendelkezés daczára nem gondoskodván, — ma sem urbéri uton, sem pedig a kárpótlás ügyét kezelő alapigazgatóság által el nem intézhetők.

Ezen megkötött helyzet ellenkezik az 1848-ban kimondott elvekkel; az állami kárpótlásra jogosultnak nagy sérelmet okoz; homályt vet a nemzeti becsületre, melynek védpajzsa alá helyezte 1848 a hűbéri viszonyok nyelvével élvezőknek kárpótoltatását.

Nem kívánunk ez uttal az erdélyi fiskális várakba elhelyezve volt, később urbéresekké lett kiváltságos darabontok állapotáról s több más még fennálló, de sem a pátens, sem pedig az 1871-diki törvény szerint meg nem oldható urbéri viszonyokról szólni, csak azon sajátosságos viszonyt kívánjuk a t. olvasó közönséggel megismertetni, mely a csik-somlyói szent-ferencz-rendi zárdá, s az ennek 1848-ig urbéri szolgálmanyokat teljesített 32 székely család közt fennállott. Az ügy úgy történelmi, mint jogi szempontból megérdemli az ismertetést.

## TÁRCA.

### A világ nem veszett el! élünk még!

Alig ért véget a választási forrongás s a balhiedelmek iránt annyira fogékony nép közt el kezdett kisérteni Európázerte a babona, az aug. 12-ére jóslott világ végétől való rettegés.

Különös egy kultur-historiai jelenség. A világ végéről szóló tév-jóslat egyszerű hírlapi kacsból eredt, mégis milliók remegtek augusztus 12. től.

Eddig azt hitték, hogy a villanyzikránál mi sem gyorsabb, s ime a tévhit elhat a legészízgettebb vidékekre is: míg a józan ész és gondolkodás még az ingánál is lassabban halad embertől emberig.

Sajnos jelenség az, hogy még mindig oly nagy a tévhit hatalma, hiába küzdnek ellene a legjobbak, kifáradva e süssyphusi munkában.

Az idén nem láttuk azon égi jeleket, légi tüneteket, melyeket az eddig felmerült világ végéről határidők közlegése alkalmával, mint p. az 1857-iki évben észleltek. Azon évben szintén megjósoltatt a világ vége: egy üstökös fog földünk összeütközni. Németországban s ép a mivelttségével kerkedő Észak-Németországban nagyon hitték a világ végét. Ezeken iták el eszüket; mások végrendeletet készítenek, megfizették tartozásaikat s igyekeztek ellenségeikkel kibékülni, sokan lettek öngyilkosokká s mások chloroformmal bódíták el magukat. Június 13-án, mely napra a világ vége bé volt jelentve, vala sirás, jajgatás és reszketés; a legesekélyebb felhőskére is borzadva tekintének, szóval megjedtek még a zárnékuktól is.

Az ideai világvégi tévhit következőleg keletkezett.

Februárban a Genfben megjelenő „Swiss Times” azon érdekesztő hírral lepte meg közönségét, hogy a hirneves genfi csillagász Plantamour egy üstökösöt fedezett fel, mely nagyságra minden eddig látott üstökös

Magyarországon az urbéri viszony Szent-István idejétől kezdve, különösen Erdélyben a vajdák alatt és az elválás után, a nemzeti fejlődelmek korában különböző alakban, és módzatok szerint fejlődött, s állott fenn 1848-ig.

Látjuk azt, hogy a szabad földet tulajdoni jogon birt székely, ha fegyveres szolgálatot tenni nem akart, úgy a török rabságból kiváltás alkalmából vagy éhség idején önkéntes által földesuri hatalom alá került. Az egyenjogúság területére, a kiváltságolt Királyföldre is a jobbágyosság bevitetett; sőt királyi városok területén is a király akarata, s adományozása folytán földesuri jogok alapíttattak, — urbéri viszonyok tehát nem csak az első foglaláskor legyőzött és szolgaságra taszított népfajok nem csak az 1514-ben fellázadt és leverte föld népe közt, hanem más ezen fejlődéstől különböző utakon és módokon is keletkeztek.

Az 1848-diki törvény nem tesz különbséget azon források közt, melyekből az urbéri viszonyok eredtek, hanem minden bár mi néven nevezhető hűbéri szolgálmanyokat megszüntet, és kárpótoltnak rendel.

Éppen ily sajátosságos viszony az is, mely a csik-somlyói zárdá és a 32 székely család közt 1848-ig fennállott.

Magyarország kormányzója, a nagy Hunyady János a török ellen Gyulafehérvár mellett, nagy részben a csiki székelyek vitézsége által kivívott nagyhorderejű győzelméért Istennek halát adandó, 1442-ben a csik-somlyói zárdának egy adománylevelet adott, mely szerint ez minden időkre feljogosíttatik Csik-Székben a körül fekvő községekből 32 szabad és a hadviselésre alkalmas székely gazdát avégre kiválasztani, hogy ezen gazdák „soha senki és semmi hatóság által más szolgálatra ne kényszeríthetessenek, s felettök senki bíróságot a zárdán kívül ne gyakorolhasson; azok minden általános és részletes katonáskodástól, felkelésbeni részvételtől, a lustrákba beiratástól, adók, dézmák, kepek és minden más állami terhek fizetésétől mentesek legyenek, csak is azon szolgálmanyokat tartozzanak teljesíteni, hogy a szerzetes háznak földjeit megmivéljék, s annak szolgáltni minden időben kötelesek legyenek.”

Ezen adománynak élvezete azonnal kezdetét vette, nagy jótéteménynek tekintetett az ügy a zárdára, mint a 32 székely gazdára nézve. E kiváltság érvényben fennállott 1848-ig, mert azt a később uralkodó királyok és fejedelmek is nem hogy csorbították volna, de megbővítették és határozottabb kifejezésekkel megerősítették.

Névszerint: **Mátyás** király 1462-ben; **Zápolya János** erdélyi vajda 1519-ben mint megerősítő kiváltság levelében mondja „ex consensu Ludovici Regis, et trium generum

felül mul és iszonytató sebességgel tör egyenesen földünk irányában; ennek az üstökösnek kell vala augusztus 12-n összeütközni földünkkel s azt megsemmisíteni.

Bár rövid időre e hír elterjesztése után ugyanazon a lapban maga Plantamour a leghatározottabban kinyilatkoztatá, mikép ő e napokban sem üstökösöt fel nem fedezett, s még kevésbbé hirdeté előre a még eddig fel nem fedezett üstökösnek a földdel történendő egybeütközését (a mi úgy is tudományos szempontból képtelenség lenne) — mindezek daczára a tévhit, hogy a világnak mulhatlanul vége lesz, mindvégig kísértett a babonás körökben. A nagy forróság, mely július utolsó napjaiban uralgott, azt elősegíteni látszott, — miután az említett hírlapi kacsbán tisztán és világosan meg volt említve, mikép az üstökös közeledését rettentő forrósággal jelzi.

Nézzünk csak e humbug szemébe.

A jelen 1872-ik évben új üstökös fel nem fedezett, s az eddig ismertek valamelyikének újból megjelenése sem várható; hogyan lehetett tehát meg a napot is meghatározni, még pedig az oly közeli augusztus 12-ét, melyen földünknek az üstökösrel kellett volna egybeütköznie.

Azon üstökös, melynek fő-teste vagy magva minden eddig ismert üstökösök között a földhez legközelebb állott, az 1770-iki vagy Lexell-féle üstökös volt, mely a földhöz 312,000 mérföldnyi közelbe (mi hatszoros távolság a holdtól földünkig) jött, a nélkül, hogy az akkor éltek légkörünkre befolyásának legkisebb jelét is tapasztalták volna.

Ugyanezen üstökös a világűrben végzett pályafutásában a Jupiterhez oly közel jutott, hogy ez őt háromszorta erősebben vonzá magához, mint a nap. Ennélfogva az üstökös egy új pályakörbe került. Még közelebb jutott a Jupiterhez, elannyira, hogy ez az egy kevéssé tömör üstökösöt ugyszolva alkatrészeire bontá szét.

Azon kérdés, hogy vajon egy ily módon alkotott világtestnek — egy üstökösnek darabjai ily körülmények között mivé lettek, sok éveken keresztül nem

Siculorum”; **Báthori Sigmund** 1602-ben; **Báthori Gábor** 1608-ban; **Bethlen Gábor** 1617-ben; idősb **Rákóczi György** 1636-ban; **I-ső Leopold** császár és király 1718-ban, kinek új adománylevele a Kolozsvárt 1719-ben február 18-án tartott országgyűlésen minden ellenmondás nélkül ünnepélyesen ki is hirdettetett; végül **Mária Theresia** 1743-ban kelt és új adomány alakjában kiadott kiváltság-leveleikben megerősítették. A szerzetes ház jogai, kiváltságai a 32 székely confráterre nézve 1744-ben törvényesen végbevitt és ellenmondásra nem talált törvényes statutio által is biztosíttatva lőnek.

A szélbeli katonaság felállítatván, a szerzetes háznak ezen kiváltsága is, a 32 székely gazdát a katonáskodás és a közterhek hordozása alól való mentessége szempontjából — úgy a katonái, mint a polgári közigazgatás által megtámadtatott. A szerzetes ház kiváltság-leveleinek előmutatására, s azoknak törvényszék előtti megvitatás alá bocsátására utasított. Ámde a szerzetes ház ezen productionális perben is az 1744. 1755-dik években kelt ítéletek szerint századok óta élvezett kiváltságos jogaiiban a kir. tábla, kir. gubernium és kir. udvar egybehangzó ítéletei által megtartatni rendeltetett „resolvimus: ut conventus ordinis minor. S. Francisci Seraphici Strictioris Observantiae Reformatum Csik-Somlyóviensis quoad triginta duos Vitricos sive Confratres ad eundem ex antiqua regia Collatione Speciantes, in quorum usu a Saeculis perstitisse refertur in Statu, quo hactenus fuit, deinceps quoque permaneat.”

Es valóban a csik-somlyói szent-ferencz-rendi ház százados kiváltságait még az első székely ezred katonai kormánya alatt is 1848-ig folyvást és háborítatlan élvezte; nem kívánta többé, mint bejelentése azon székely gazdák és családoknak, kik a zárdá szolgálata magukat lekötötték, s azokat a családfelek egy füst alatt élő többi tagokkal együtt az ezred parancsnoksága a fegyverviselésétől azonnal mentte tette, a század névsorából kitöröltette; az ily gazdák aztán a polgári életben is sem adót, sem más közterheket nem hordoztak, csakis a zárdának tettek urbéri szolgálmanyokat.

1848-ik év június havában az általános urbéri felszabadulás kimondatván, a 32 székely gazda is szolgálatát felmondotta, magát felszabadultnak jelentette, s ekként a zárdá elesett azon kedvezményektől, melyeket századokon át élvezett, s melyeket királyok, fejedelmek országgyűlések és törvényszékek ítéletei részére biztosítottak.

A szerzetes ház főnöksége állami kárpótlásért folyamadt; az alapigazgatóság azonban 1866 márczius hó 3-án kiadott elutasító

nyertek megoldást. A legújabb időnek lett fenntartva, ezen kérdésre felelni. Schiaparelli az évenként augusztus 9—12 között ismétlődő csillaghullásból, ez általános ismert tényből igyekezett azt kimagyarázni.

Enmagukban elmerülő s képzelet-gazdag kedélyeknél a csillaghullás költői felfogásra vezet. E forrásból eredett ama szép lithvaniai népköltemény, mely szerint az égi fonón minden üdonszülot gyermek sorsát az egen kezdő fonn; mindenik ilyen száll egy-egy csillagban végződik. Ha már most egy embernek halála közeleg, ekkor természetesen életfonalja elszakad, s csillaga elhalványodva hull le a földre.

A társasági szigetek lakói a hulló csillagokat elhaltak szellemeiként tekintik. Képeztetik szerint üldözve egy hatalmas gonosz szellem által, a földre menekülnek vissza e szellemek, minthogy itt segélyt remélnek találni a hátramaradottak szeretetében. Nálunk nem ritkán, kivált fiatal urhölgyek, a hullócsillag futólagos megjelenésével, egy bennök épen akkor támadt ohajtás beteljesedését, vagy a rég remélt meghiusultat hozzák kapcsolatba.

Ha a csaknem minden este szemlélhető hullócsillagok bő anyagot szolgáltatnak az elmerengésre; mennyivel inkább fölkelthet a népek figyelmét ama időről időre ismétlődő általános csillaghullás, midőn kevés órai időközben az égről roppant számmal hullanak alá e csillagok.

Újabb időben az időszakokként minden évben és ugyanazon intenzitással észlelt csillag-hullások kétségkívülivé tevők azt, miszerint e jelenség okát a világrendszer működési törvényeiben kell keresni, csaknem bizonyos, hogy ama hulló-csillagok nincsenek minden terv nélkül a világűrben elszórva, hanem némely helyen tömöttebb csoportosulásban találhatók, mely csoportokhoz bizonyos időben ér el a mi földünk pályája megfutása közben.

A nép előtt is ismeretes ilyforma csillageső kettő észleltetett: november 13 és 14 és augusztus 9—12 közt. Kivált augusztus 10-én sürűen hulló csillagokat a nép

választat azzal indokolja: „hogy a csik-somlyói Szt.-Ferenczek zárdája és a 32 közbirtokos székely gazda közt az 1854-ik évi június hó 21-kén kiadott urbéri nyiltparancsban körvonalozott urbéri viszony létezése ki nem mutatattván, az országos alaphóli kárpótlás meg nem adható, hanem a kérdéselt szolgálmanyok folytatása iránt tegyen a zárdá a közigazgatási hatóságnál lépéseket.”

Tekintve azt, hogy 1848 a hasonnemű szolgálmanyokat megszüntette, a törvényben vagy kir. adomány-levelekben gyökeredző idevonatkozó kiváltságokat érvényen kívül helyezte, a károsultak kárpótoltatását kimondta; tekintve, hogy a 32 székely gazda ma az államot szolgálja, mert adót fizet, közterheket visel, katonát ad, s így ezek felszabadulása az államnak közvetlen hasznára történt, és kételkedni lehet, hogy a kimondott jogegyenlőség és közteher viselés elvénél fogva az állami közigazgatás ma a 32 gazdát a szolgálmanyok teljesítésére és a kiváltságos állapot fenntartására szoríthatná: folyamodott a zárdafőnökség a főmélt. m. k. ministeriumhoz, s ott meg is nyerte azt, miszerint az alapigazgatóság oda utasította, hogy az ügyet újabban vizsgálja meg és tegyen előterjesztést. Az alapigazgatóságot, eltekintve most az 1854-diki urbéri nyiltparancs betűszerinti alkalmazásától, a jog és méltányosság alapján vizsgálta meg a kérvényezett kárpótlás kérdését, s a legmelegebb ajánlattal terjesztette fel a belügyministeriumnak.

Az ügy fontossága azt engedé remélni, hogy a belügyministerium annyival is inkább a ministeri tanács elébe terjesztendi azt, mint-hogy elvkérdés: az 1848-ki törvények magyarázata és az 1854-ki urbéri rendelettel kapcsolatos értelmezése forogván fenn, s csak az utóbbinak döntő erő nem tulajdonítatván, a belügyminister magát illetékesnek nem tekintette ezen ügy végelhatározására.

Azonban mi történt?

A belügyministerium, úgy látszik, beható vizsgálat és tanulmányozás nélkül a kérdéssel igen elhamarkodva bánt el, és ki mondá: „hogy a zárdá és a 32 székely gazda közt az 1854-ki pátensben körvonalozott urbéri viszony nem létező, a szolgálmanyok az állam-pénztár terhére nem kárpótolthatnak.”

Különös egy módja az eldöntésnek!

Ámde vizsgálni azt, mennyiben helyes, méltányos jogos ezen belügyministeri határozat? ezen csak a tényállást ismertetni kívánó cikkek körén kívül esik, azt hisszük, hogy a jogaiban sértett zárdafőnökség tudni fogja az utat, melyen sérelme orvoslását keresse.

y.

Szt. Lőrincz égő könyveinek nevezi (miután Szt. Lőrincz napja ép aug. 10-re esik.) A tudomány pedig, miután a csillagok a Perseus csillagképletéből látszanak alá hullani, ez augusztusi tűneményt perseidáknak nevezé el.

Schiaparelli milanoi csillagász kimutatá, hogy ezen perseidák pályája majdnem ugyanazonos az 1862-ik évi harmadik nagy üstökösével, melynek kőrfutási ideje Op-polezer szerint 121 1/2 évet tart, bebizonyítá továbbá, miként ezen perseidák nem egyebek, mint részei azon üstökösnek, mely az őskorban valamely erő behatása által lettek szétválasztva, s időnk mulján képezték azon kör-övet a föld körül, melyet ez évenként az augusztus 9—12-e közt pályáján haladva átmetz.

Az üstökös részeiből alakult csillagöv azon teste, melyek oly közel jutottak a földhöz, hogy az rájuk vonzerőt gyakorolhat, földünk légkörében izzóká válnak, s ennek folytán 15—18 mérföldnyi átlagos magasságban láthatókká lesznek; míg az anya-üstökös pályáját belőle kivált gyűrűzet közepette folytatja.

Ezen csillag-gyűrűzet egyes részei sürűbben vannak meteorokkal megrakva; ha már most a föld ezekhez ér, ekkor az augusztusi csillag-hullás is sürűbb az az előtti évekénél; ilyen eset fordult elő, a hulló-csillagokról vezetett katalogus szerint: a 830, 841, 925, 933, 1020, 1253, 1459, 1771 és 1789-ik években, miből egy 108 évből álló periódusra lehet következtetni.

Ezek szerint tehát nem lehetett okunk attól tartani, hogy magába az üstökösbe ütközik földünk; mért az 1862-ik évi üstökös, melynek hulló részei okozák az augusztusi csillag-hullást, saját részleges feloszlása által, azon 10 évi időközben, mely megjelenése óta lefolyt, több mint 100 mérfölddel távozott tőlünk.

Nem volt tehát okunk sem ettől, sem más üstökösötől rettegnünk; egyikkel sem fogunk szemközt találkozni, annál kevésbbé összeütközni: megmarad a világ továbbra is, a minthogy 1872 augusztus 12-én sem veszett el, különben nem ajánlhatók t. olvasóinknak aug. 15-ki tárczákat.

Nf. T. B.

**A „Kol. Közl.” eredeti távsürgönye**  
Bécs. A német császár Ischlből hazautaztában királynénkat személyesen keresi fel és hívja meg Berlinbe.

Királyunk ő felsége Lónyay gr. miniszterelnököt hosszas magán kihallgatáson fogadta.

## A császárok találkozásáról.

Berlinből augusztus 7-ről következőket írnak:  
„September 1-én itt oly élénk élet lesz, mint eddig soha sem. Az osztrák és orosz császárokkal a német fejedelmek leg többje is Berlinbe jó. Eddig megígérték ezt — mint beszélük — a szász és württembergi királyok, a mecklemburgi, weimari, oldenburgi nagyhercegek. Más fejedelmek valószínűleg később ígérnek meg eljöveteleket. Ellenben kintségbe vonják a bajor király ide utazását, noha — mint mondják — sürgetőleg felkérték őt, hogy a fejedelmi entrevue-tól távol ne maradjon.

Az udvarmesteri hivatalnak éjjel nappal dolga van, hogy minden módon előintézkedéseket tegyen, melyek a bekövetkező fejedelmi értekezletek fontosságának megfelelően; Bizonyos, hogy a katonai mozzanatok különösen előterbe lép, noha semmit el nem mulasztanak, hogy a felsőes személyeknek a berlini mulatást más különben is minél kellemesebbé tegyék.

Hogy a császári találkozásnak alkalmával a német fejedelmek leg többjének találkozása által a fejedelmi-congressus politikai fontossága is emelkedik, azt a legközelebbi jövő fogja kimutatni. Mindenesetre hibás azon föltételezés, miszt az entrevue-nak francziáellenes tendenciái vannak. Ily demonstratív jellem egészen távol áll attól, s Nemetszagnak érdekében áll Thiers kormányával a jó viszonyt fenntartani.

## Legujabb táviratok.

**Nagy-Becskerek, aug. 12.** A tegnapi választásnál Balázs Frigyes deakparti 360, Sztratumirovics 269, Trifunac Sandor 510 szavazatot nyert. Az új szavazás Balázs és Trifunac között ma megkezdődött. Az Omladina-párt támadást intézett a deakparti ellen; a katonaság requirálta. Az Omladina-párt minden eszközökhöz folyamodik, hogy jelöljeit keresztül vigye.

**Nagy-Becskerek, auguszt. 12.** A szerb Omladina által felajánlott Trifunac Sandor, miután Sztratumirovics György legkevésbé, azaz 269 szavazatot kapott, a mai nap újrol kezdett masodsorzi szavazás folyán 616 szavazattal a 336 szavazatot nyert Balázs Frigyes jobboldali ellenében országgyűlési képviselőnek megválasztott N.-Becskereken.

**Vilány, aug. 11.** Villány s Magyarboly között a személyvonat a sínekéről kisiklott, két egyen sérült; a szerencsétlenség hanyag felügyeletnek köszönhető.

**Bécs, aug. 12.** Az „Oesterreichische Correspondenz” jelenti, hogy ő felsége Ischl-ből visszajövele után Pestre megy, s onnan valószínűleg egyenesen Berlinbe.

**Bern, aug. 12.** A Bern melletti főnőgyár tökéletesen legett, a kár több milliót tesz.

**Kaiserslautern, aug. 12.** A német császár meglátogatta az iparkiallást és az udvari ebédnél felköszöntvén a bajor királynét, megköszönte Plalzuak a háborúban tanúsított vitézségét.

**Páris, aug. 12.** Hallatszik, hogy a francia diplomatiai testületben változások történendnek, a bési állomás azonban érintetlenül hagyatnék.

**Lemberg, aug. 12.** „Zbaraz” nevű kerületben a cholera fenyegetőleg lépett föl.

**Konstantinápoly, aug. 12.** Midhad pasa nagyherceggé lett kinevezése alkalmából 6000 szerencsekívánatot kapott különféle tartományokból.

## Grant és Horace Greeley.

„Az amerikai Egyesült-Államok jövő választása, írja a „Republique française”, megfigyelésre és tanulmányozásra igen érdemes elv- és személykérdéseket hoz szőnyegre. Két jelölt van: az egyik a tényleges elnök, kinek, miután négy éven át gyakorolta volt e hatalmat, joga van e megbízatásának újból hasonlóre meghosszabbításáért pályázni. A másik jelölt Horace Greeley, ki oly hazában, hol az intézmények természetes jósága, s a szabadelvűség gyakorlati lehetősége az egyéneket és jelölmeiket megfelelő fényökben tünteti föl, eltagadhatlan érdemeket szerzett magának polgártársai becsülésére.

A jelenlegi elnök nagy szolgálatakat tett hazájának a rabszolgáknak déli pártbívei ellen folytatott háborúban. Tábornokká csak úgy rögtönözött, mert, bár fiatal korában volt is a West-Pointi katonai iskolában, addig csak egy vasúti csapat főnökségét viselte, a háború folyamán át azonban mégis mint szervező, mint taktikus a legbámuláramelőbbi tulajdonságokat tanúsítá. Hazája legfőbb politikai tisztségére választván meg, egyszer sem vette föl többé előbbi egyenruháját; nem vett részt még csak csapatszemlékben sem, egyáltalán nem avatkozott előbbi társai teendőibe, s polgári kötelességeit ép oly becsületesen, mint lölyösen teljesíté. De azt vetik szemére, hogy nem tanúsított oly határozottságot, oly éleslátást, oly eszmei emelkedettséget, oly kormányzási képességet, mint várták tőle, s bár egy jelentékeny párt támogatja is még folyton őt, ellenjelölőjének mégis föllép-tették ellene Horace Greeley-t, kinek egyéniségét következőkben ismertetjük.

Horace Greeley úgy körülbelül a hatvanas években lehet, s több mint harmincz év óta egyike a rabszolgaság

eltörléséért küzdő párt és ama párt, melyet Franciaországban a köztársaság s a demokratia szempontjából radikálisnak neveznek, legtevékenyebb, legügyesebb, s e czimre legjobban feljogosított vezetőről.

A míg a Dél emberei voltak teljesen uralkodók az Egyesült-Államok köztársaságában, addig ezek töltöttek meg minden hivalt, sőt valósággal ezek adták az európai közvéleménynek is tengeren túli táplálékát, Horace Greeley az ő „Tribune”-jében oly erőlylyel, mint tanulmányain hirdette és követelte különösen a rabszolgaság eltörlését. Minő igazságtalanságoknak, bántalmaknak és rágalmaknak volt ő akkor; e szep czélelert küzdött harcában kitéve! Rendesen úgy emlegették, mint a fekete, a néger republikánust, oly országban, hol az időben az ember kisebb vagy nagyobb mervu szinésége alkalmat szolgáltatott a társadalom felsőbb elemei közül való kizáratásra. Azzal vádoltak, hogy a tulajdont tamadja meg. Mint páriaról, mint a társadalom ellenségeről beszéltek róla, s a fenyegetésektől, sőt talán az eroszakos-ságoktól sem kíméltetett meg. Mikor a secessionista háboru kitört, Horace Greeley sokkal idesebb volt, sem-hogy ténylegesen részt vehetett volna benne, de Lincoln az elnök határozataira folyton a legnyomatekosabb befolyást gyakorolta; ő követelte legjobban a hősiesseget, ő hatott leg többet az északi államok batorságának felkeltésére, férfias határozottságuk ébrentartására. A rabszolgá pártiak teljes leveretése után azonban ő volt az, a ki ellenvételt magát az eroszakos megtörő rendszabályoknak, a ki merészkletet és nyugodtságot követelt tulajdon pártjától. A deli confederatio elnöke, Jefferson Davis elfogatván, Horace Greeley volt az, a ki kezességet ajánlt fel érte, s ki így visszaadta neki szabadságát.

Mily leczket ad nekünk — így folytatja a nevezett francia lap, melyből e közleményt merítjük — a nagy amerikai közársaság! Egy tovább, mint két éven át tartott rettenetes háboru után maga a győzelem fel föl a leggyőzöttel szemben mentő angyallal. Sem egy pörbelogatás, sem törvényszéki elítélés nem tette meg a polgarháboru iszonyait. Egy gyűlöletes merény, a Lincoln meggyilkoltatása néhány orjongo által, nem tudta megzavarni sem a győzök kíméletességét, sem a leggyőzöttek önmegadását.

Nem törekedtek arra, hogy közvetlen összeköttetést fűdözzenek fel, — a mi különben nem is létezett, — sem hogy morális összekötetést találjanak, a mi nem lett volna nehéz, e gyilkosság elkövetői s azok között, kik hazájuknak e véres 14 milliárd költségbe, azonfölül tömérdek város föltegetésbe, elpusztításba került kárt okozták, s kik fölszerelték a kereskedelemnek töméntelen kárt okozott kalózhajókat is.

Horace Greeley lett ez igazságos és bölcs politika megtestesült jelképezője. Ő ép oly hozzáférhetlennek mutatkozott, saját egyéniségére nézve, a boszu és gyűlölet eszméi, mint snak idején az igaztalanságok s a rágalmak, fenyegetések iránt. Európában úgy jellemzik őt, hogy hírlapíró. De oly országban, hol a sajtó útjában nem áll a legcsekélyebb akadály sem, s hol ennél fogva az nem egyesek kiváltságos mestersége, hol minden kisvárosnak meg van legalább két lapja: ott a hírlapíró nem költ sem félelmet, sem lelkesül seget, sem visszahatást.

A közvélemény ott csakhamar tehetségei és meggyőződéseik szilárdsága után itéli meg az embereket, és nem zavarja össze a reportert, kinek mestersége mulatlatni és érdekelni a közönséget, az elvek s a tanulmányok emberével, ki a politika legégetőbb kérdéseit nem fájós kezekkel intézi, s ki egy eszme védelmének szentelt odaadása egész erejével magát. Publicistai működésén kívül Horace Greeley személyesen is részes volt a nagy köztársaság politikai küzdelmeiben, s huzamosban volt, ha nem az ma is, tagja a congressusnak. De nem csak az amerikai s az egyesült-államokbeli kérdéseket ismeri. Több ízben bejárta Európát, s minden nemzetközi politikai kérdéssel tisztában van.

Mindig a legnagyobb szigorral ítélte el az európai zsarnokság férfait, különösen a december 2-ika bajnokát, s nem hagyta magát elragadtatni akkor sem, mikor az amerikai sajtó a Napoleon felmutatja szinleges és tünékeny siker folytán pártjárta kelt eme császárságnak, mely oly gyalázatosan roskadt össze, kifosztván és tönkre tévén azonban jó eleve Franciaországot. És e mellett Horace Greeley, teszi hozzá ismét a mondottak francia lap, mindig különbséget tudott tenni a forradalma által fölbresztett, eszméi és vértanui által megdicsőített Franciaország, s a gyalázatoság, önkény és erkölcsi megvesztegetettség ama kormánya között, melynek akkor hódolni kényszerült.

Minden új választás az Egyesült-Államok köztársaságának elnöki székére egy újabb lépés e nagy köztársaságban a demokratikus eszmék békés haladásának útján, minden ily választás inkább érvényesítése a társadalmi és politikai szabadság és egyenlőség nagy elveinek.

Ha Horace Greeley megválasztatik — így végződik Gambetta lapjának közleménye — e választás által munkás és becsületes életének, a melyben a legrosszabb akaratú ellenség se tudna fölfedezni sem foltot, sem bünt, elnyeri jutalmát. Az Egyesült-Államok népessége részéről pedig ez a bölcsesség, e tapintat egy újabb tény lenne, s bebizonyítaná, hogy amaz új világban, hol nem pusztuló a köztársaság, a legderekabb polgárok elérik elvégre is, daczára a rossz akaratnak és a kislelkűek ellenzésének, a tehetségeik s erényeik által számukra kiérdemelt helyét.

## KÜLFÖLDI HIREK.

**London, aug. 10.** A parlament ma trónbeszéddel bezárattott, melyben a királynő kinyilatkoztatja, hogy szerencsésnek érzi magát a parlamenttel közöltetni, hogy az indirekt kárterítési követelés miatt Amerikával kelet-

kezett villongás a választott bírók önkényes nyilatkozatára megszüntetett, a mely nyilatkozat tökéletesen összhangzik a királyné által az ülések megkezdése alkalmával a parlamenttel közölt nézetekkel. A francia kereskedelmi szerződésre vonatkozó nyilatkozataiban a királyné magát nem csak azon komoly gondoskodás által fogja vezetetni, hogy az angol alattvalók igazságos követeléseit tekintetbe vétsenek, hanem egyszersmind azon batorságos érzelmektől, melyek a két országot oly hosszú ideig összekötötték és azon meggyőződéstől, hogy a szabad forgalomból erkölcsi és anyagi előnyök keletkezendnek. Afrika keleti tengerpartján fennálló rabszolgakereskedés tekintetében a kormány hatályos rendszabályokhoz fogott. Végül a királyné oda nyilatkozik, hogy Cap gyarmata egy felelős kormánynak felállításához készségesen adja beleegyezését.

**Az uralkodók találkozásáról** ez időszert, talán érdekesebb téma hiányában beszél az egész világ. A „Siécle” trouvillei levelezője e lap élén mondja el Thiers egy nyilatkozatát a találkozás iránt. „A politikában úgy, mint a szerelemben, így szolt állítólag a Trouvilleban időző köztársasági elnök, a 3 szám kevésbé veszedelmes mint a 2. Ha e találkozás csak a német császár s az osztrák-magyar uralkodó közt történt volna, ki tudja mi történik; de a czár is részt vevén ott, ez garancia Európa békejére nézve.

**Páris, aug. 10.** Az „Agence Havas” jelenti: biztosan állítják, hogy a francia nagykövet Konstantinápolyban Conte de Vogue, beadtá volna lemondását és az altengernagy de la Roncière volna utódjává kizemelve.

A „Sem. Financ.” azt mondja, hogy az elfogadott aláírások összesen 883,000-re mennek, melyek közül 36,000 Párisra, 67,000 a külföldre és 700,000 a departement-okra jut

**Zágráb, aug. 12.** Az országgyűlés heves vitaközt után a budgetbizottság előterjesztésére elhatározta, Bellovármegye budgetárgyalását megtagadni. Ennek következtében az országgyűlés feloszlatása várható.

**Tronville, aug. 10.** Az új ágyukkal kísérletek megkezdődtek. Thiers is Cissey tábornok voltak jelen. Contant-Biron elhagyja tegnap Trouvillet és visszament Berlinbe.

**Pétervár, aug. 11.** A császári szárnysegéd Dolgoruki herczeg Belgrádba megy, hogy Milán fejedelemnek, nagykoruságá alkalmával, átvigye a császár szerencse kívánatait.

**Amadé spanyol király** a múlt héten Santanderből San Sebastianba érkezett, hol a legünnepelesebben fogadtattott. A gyilkosok azonban ide is követték őt s a kis város magányában akarták Madridban meghiusult merényletetek ismételn. De a rendőrség szerencsére értesült a dolgról s a bűnösöket fogságba vetette. A carlista lázadás Catalonia tartományban egészen véget ért, de más két tatomány nyugalma mindig nincs helyreállítva.

Portugalia fővárosa nem rég szintén élénk tüntetések színhelye volt, melyeket a kormány ellenősei rendeztek. Miután a pártszenvédey a hadsereg sorajba is utat talált, a kormány komolyan nyugtalanságban van az ország jövője iránt; eddig azonban a nyugalom sehol sem zavartatott meg.

**Mexicóból** azon tudósítás érkezik, hogy Juarez ideiglenes utoda Lerdo de Tejada általános amnestiát hirdetett ki.

## UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, augusztus 14. 1872.

— **A szerb kongressusi kir. biztos.** A „Narodne Novine”, a horvát hivatalos lap, ő felségének f. hó 4-ről kelt legfelsőbb elhatározását közli, melylyel Mollinari Antal altábornagy, Horvát-Szlavonországok katonai főparancsnoka és valóságos belső titkos tanácsos, az aug. 18-án összeültől és szerb patriarchát választó congressus királyi biztosává kinevezeték.

— **Felhívás!** A kolozsvári „árvaház” az ősz folytán megnyitattik; az elhelyezendő árva leányok jelentkezésének ideje elérkezett. Ennél fogva felkeretik a t. cz. közönség, hogy ha tudomásul bír, oly elhagyott s vagyonatlan árva leányokról (6—10 évig), kik alapszabályaink értelmében az „árvaházban” felvehetők, szíveskedjenek erről a következőket sept. 15-ig értesíteni, u. m.: Korbuly Bogdáné, Bán Istvánné, Engel Józsefné, Bokros Elekne, K. Papp Miklósné, dr. Pataki Daniné, Kócsi Károlyné. A választmány aug. 7-én tartott üléséből. B. Bornemisza Ignáczné, elnök. Kócsi Károlyné, helyettes titkár.

— **A jótékony célú, ez idén utolsó nyári táncszivigalom** a kereskedő ifjuság által folyó hó 15-kén lesz megtartandó, hozzáteszük, ha az idő kedvező fog lenni; ellenesethen 18-ára halasztatik.

— **A sz.-udvarhelyi m. kir. állami főreáltanoda** első évi értesítőjében, kiadva az 1871—2 isk. év végén, olvashatni a következőket: A füzet elején egy tanügyi széttekintést hoz, melyben a reáliskolák mellett, ezen Székelyföldön egészen új intézményért kót kardot s megvitatja azon kérdést, hogy gymnasiumokat állítsunk-e vagy reáliskolákat. Következik vázlat a nevezett tanoda történelméből: 1869-ben bold. Eötvös báró erdélyi körutja alkalmával megkötötték a szerződés, mely szerint az intézet az ottani ev. ref. collegiumban lett volna elhelyezendő, de Eötvös halála miatt a szerződés jogérvényre nem emelkedhetett. A székeli tisztség és városi tanács közt létrejött közmegegyezés alapján 1871-ben a tárgyalások fonala ismét felvetelett, az iskola létesíthetése tekintetéből a szék és város részéről 10—10 ezer forint, az épülethez szükséges anyag és közmuoka, valamint ház hely is ajánlatot fel. Pauler miniszter Udvar helyszék kíváncalmát méltányolván, az intézetnek

Sz.-Udvarhely városában leendő felállítását azon feltét teljesítésétől tette függővé, mely szerint ha a szék és város állandó épületet állít, ennek létrejöttéig alkalmas ideigl. helyiségről stb. gondoskodik, az intézetet ide helyezi és a megnyitandó első osztályhoz szükséges 3 tanszékre egyidejűleg pályázatot hirdet. Elfogadtatván a feltét, június 14-én pályázat hirdettetett, s szept. 12-én 1 igazgató és 2 tanár nevezetett ki. Hamarjában az ottani Szent-Ferenciek kolostorában egy tantornet, irodát és terménytárat rendeztek be. nov. 11-én tartott meg a tanárok első szervező ülése. A jövő tanévvel felállítandó II. osztály számára tanterem helyiségül, udvarhely városa tanácsa egyedüli bálly helyét, az u. n. tanács-ház termét engedte át egy évre; de hogy ezen egy szobából álló helyiséget — tan-, rajzterem, phisikai szertár és laboratoriumul egyszerre felhasználni nem lehet, azt beláthatni s látjuk azt, hogy miután még eddig az építkezés meg nem kezdett, az intézet még egy darabideig helyszükében fog szenvedni, miután még tornaintézet számára nincs helye. Az igazgatón kívül, rendestanár van eddig keltő 2 segéd tanár (a hittani szakból szintén kettő.) — Tanítják eddig a magyarnyelvet hetenkint 3 órában, a németnyelvet hetekint 4 órában, a földrajzt hetenkint 3 órában, a szám-tant hetenkint 4 órában, a természettani rajzt hetenkint 6 órában, végül a szépirást. — A könyvtár alapja 160 fittal megvetetett, vannak m. ir földrajzi és természet adományi segéd-szközök és rajzszerk. Az intézetben f. l. v. tetett 36 tanuló, ellátózt 9, maradt a tanév végével 17. Vallás szerint volt r. kath. 16. hely. hitv. 14, ágost. hitv. 2, unitárius 3, g. n. e. 1. Nemzetiség szerint volt: magyar 34, német 2.

— **A sz.-udvarhelyi r. c. főgymnasium** jelentéséből a lefolyt 187 $\frac{1}{2}$  tanévről közöljük következőket: 12 tanár és 2 tanító tanított; a beirt tanulók összes száma volt 128; az év végén 111. Ezek közül érettségi vizsgát jelentkezett 16; eretnek nyilvánított dícsérettel 1, teljesen 2, egyszerűen 13. Volt 117, r. kath. 2 g. K. 5 g. kel. 4 helyét v. Nemzetiségi tekintetben 119 magyar 9 román. — A tanodai épület helyiségei az újabb rendszer kívánalmainak nem felelően meg, szükségessé vál egy póttanoda építése; erre egy telket vásároltak az építkezésre vállalkozókat pénzzel látták el, az alapkö június havában már le is tétetett, s az építés már jelenleg annyira folyamatban van, hogy a jövő iskolai év kezdeteig az épület használatba fog vétetni. — Az 18 $\frac{1}{2}$  évben a tanári testület által alapított zenedének már 592 ftt 50 krnyi tőkéje van, jelenleg e pénz kamatozásra ki van adva, míg annyira megnövekszik, hogy kamatjaiból zenetudót lehessen fizetni. Eddig tanult néhány tanuló zenét, de csak saját költségén. — Az ifjusági könyvtár 50 db. könyvvel szaporodott (Lampel, Aigner, Ráth, és kivált Hekenasz pesti kiadók szíveségéből) s most már 642 db. könyv van együtt, járattják a természetet s még három folyóiratot.

— **Pályázati hirdetés.** A kolozsvári „árvaház”, egylet választmánya, a felügyelőnői állomásra ezennel pályázatot hirdet. A felügyelőnői kötelességei, az árvákat olvasásra, írásra, számításra, kötésre, varrásra, női munkákra tanítani, a háztartást, süstét, főzést vezetni; melyért jlló bér, és kellő ellátásban részesülend. A pályázni kívánók, sept. 1-őig bizonyítványt nyál ellátva a következők bár melykénél jelentkeznek u. m. B. Kemény Istvánné, Haller Rezsőné, Szabó Károlyné, Fejér Mártóné, Klein Frigyesné, Merza Izsákné, Khon Sándorné. A választmány aug. 7-én tartott ülésből. B. Bornemisza Ignáczné elnök, Kócsi Károlyné helyettes titkár.

— **Tolerantia.** A „Temesvarer Zig” Uj-Pécsről érkezt írja: Néhány nap előtt egy öreg zsidó halt meg itten. Testvére e kímulás irántól fájdalma mellett még kétségbejött helyzetben volt az iránt, hogy hova temesse bátyját, miután a környékben mértfoldekre nincs zsidó temető. A katolikus plébános meghallván az esetet magához hivatva az elhaltak testvérét és azt mondá neki: Temesse a halottat csak a mi temetőnkbe, testvére harmincz évig élt közöttünk és nem bántott bennünket; a halálban sem fog nekünk ártani. És így a halott a lakosság számos részvéte mellett a helység katolikus temetőjében lón eltakarítva.

— **Nagy hadgyakorlatok.** Szeptember 1-én Ó-Arad városa környékén nagy hadgyakorlatok fognak tartatni b. Scudier altábornagy vezérlete alatt. A hadgyakorlatokon József főherczeg is, mint a honvédség főparancsnoka, jelen lesz. A hadgyakorlaton résztvevő cs. k. katonaság és honvédség az első és 14. számú huszárs és két gyalog-ezredekéből, négy honvéd-huszárszázadból, nyolcz honvéd-zászlóaljából és nyolcz ágyu ütegből fog állani.

— **Egy különös folyamodás.** Debreczenben egy czivis — ki lehetne más? — rozzant háza helyett újat óhajtván építtetni, mivel pénze nincs, s a környéken talán nem is remélt kaphatni, Rudolf koronaörökös főherczeghez egy sajtóságos folyamodást írt és kullított fel; ebben az illető kezdetleges irmodorral, de virágos nyelven először is alkalmatlankodását azzal menti, hogy mivel ő felsége a király az ország dolgával nagyon el van foglalta, tehát ő azért folyamodik a koronaherceg ő fenségéhez; ezután előadja, hogy házat akar építtetni, de nincs pénz, hanem a koronahercegtől kérne vagy ezer forintot kölcsön négy év alatti törlesztésre; mellékli az adóslevél mintát, melyen az építendő ház tervrajzát is ironnal szépen lerajzolja, hogy hány öl lesz annak a szélessége, hány öl a hossza;? stb. De bizony a polgártárs nem jól számított, mert kérvénye a befügyminiszterium után egyzerüen visszaadatot rendeltetett.

— **Sulyos sebész.** Tegnapelőtt az orsz. Károli kórházba egy macskási embert hoztak be, ki részeg emberek közé jutván, maga sem tudja hogy, fején sulyosan megsebesíttetett.

Felélős szerkesztő: Sándor János.

Lapunk jövő száma a szent ünnep miatt **pénteken** jelenik meg.

